

Opvattingen en ideeën over homoseksualiteit

Achtergrondinformatie bij de *Toolkit bespreekbaarheid
van homoseksualiteit in etnische en religieuze kringen*

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

MOVISIE Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

MOVISIE is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor maatschappelijke ontwikkeling. We bieden toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, zorg en sociale veiligheid. In ons werk staan vijf actuele thema's centraal: huiselijk & seksueel geweld, kwetsbare groepen, leefbaarheid, mantelzorg en vrijwillige inzet.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

COLOFON

Auteurs: Charlot Pierik en Juul van Hoof

Eindredactie: Marc van Bijsterveldt

Downloaden: www.movisie.nl/bespreekbaarheidhomoseksualiteit

Projectnummer: P1877

© MOVISIE, 23 februari 2010

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Acceptatie van homoseksualiteit	2
2.1	Algemene acceptatie	2
2.2	Kenmerken die van invloed zijn op acceptatie van homoseksualiteit.....	3
2.3	Acceptatie door jongeren.....	3
2.4	Acceptatie door verschillende etnische groeperingen	5
3	Hoe kijken verschillende culturen aan tegen homoseksualiteit?.....	7
3.1	Arabische cultuur	7
3.2	Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse cultuur.....	10
3.3	Aziatische culturen.....	11
3.4	Afrikaanse culturen	13
4	Hoe kijken de drie grote religies aan tegen homoseksualiteit?.....	14
4.1	Christendom.....	14
4.2	Islam	15
4.3	Jodendom	16

1 Inleiding

De laatste jaren duikt het onderwerp homoseksualiteit in de multiculturele Nederlandse samenleving steeds meer vanuit een problematiserend perspectief op in de media, in discussies en boeken. Aanleiding daarvoor zijn bijvoorbeeld onderzoeksresultaten of geweldsincidenten waar jongeren uit etnische minderheden als dader aangewezen worden. Vaak wordt een directe link gelegd tussen de toename van intolerantie ten aanzien van homoseksualiteit en het multicultureler worden van de Nederlandse samenleving.

Cijfermateriaal over het taboe op homoseksualiteit onder diverse groepen is nauwelijks beschikbaar¹. Wel is bekend dat het taboegehalte van homoseksualiteit onder bepaalde groeperingen groot is, waardoor het onderwerp daar soms lastig te bespreken is. Dit was reden voor minister Plasterk van OCW om in de Koploperovereenkomst homo-emancipatie die hij in 2008 met achttien gemeenten sloot, expliciet af te spreken dat **'de koplopers homo-emancipatie en het ministerie van OCW zich inspannen om te stimuleren dat homoseksualiteit meer bespreekbaar wordt gemaakt onder jongeren en in andere kringen waar dat nog taboe is'**.

Maar hoe pak je dat aan? Hoe zet je dit thema als gemeente of organisatie op de agenda en waar moet je aan denken?

Het bespreekbaar maken van homoseksualiteit kan plaatsvinden in verschillende settings, zoals op scholen, bij migrantenorganisaties en in het welzijns- en jongerenwerk. Ook zijn er verschillende strategieën en manieren in te zetten bij het bespreekbaar maken van homoseksualiteit bij groepen waar dit onderwerp taboe is. De online ***Toolkit bespreekbaarheid van homoseksualiteit in etnische en religieuze kringen*** bevat een groot aantal beproefde producten en methodieken om homoseksualiteit bespreekbaar te maken. Dit varieert van lespakketten tot theatervoorstellingen en tentoonstellingen. U vindt deze *Toolkit* op www.movisie.nl/bespreekbaarheidhomoseksualiteit.

In deze publicatie vindt u in een notendop een overzicht van de (wetenschappelijke) kennis die er is over (in)tolerantie tegenover homoseksualiteit. Vervolgens vindt u een beschrijving van de manier waarop vanuit verschillende niet-westerse culturen en vanuit drie grote religies naar homoseksualiteit wordt gekeken.

¹ *Beleidsvisie homo-, lesbisch en biseksueel en transgenderbeleid* (2007). MOVISIE & COC Nederland.

2 Acceptatie van homoseksualiteit

De afgelopen jaren zijn er verschillende rapporten uitgebracht die de resultaten beschreven van onderzoek naar onder andere de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland. In die onderzoeken is gekeken naar de algemene acceptatie en de acceptatie door verschillende groepen, zoals jongeren en etnische minderheidsgroepen. Ook werden factoren duidelijk die van invloed zijn op het al dan niet accepteren van homoseksualiteit.

2.1 Algemene acceptatie²

Nederland staat bekend als een homotolerant land. Dat beeld komt overeen met de cijfers uit bevolkingsonderzoeken, waarin Nederland in verhouding tot andere Europese landen beter scoort. Nader onderzoek brengt echter nuances aan in dit tamelijk positieve beeld.

Bij het meten van de acceptatie van homoseksualiteit worden in onderzoeken verschillende niveaus/onderwerpen gebruikt om het effect van sociaal wenselijke antwoorden te ondervangen. Naast vragen over algemene aanvaarding, worden vragen gesteld over gelijke rechten voor homoseksuelen en over homoseksualiteit in het openbaar.

De groep die negatief scoort op algemene uitspraken over homoseksualiteit ligt vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw op slechts ongeveer 5%. Maar tegenover het samenwonen van homoparen staat nog altijd meer dan één op de tien Nederlanders negatief, vooral als het om het eigen kind gaat: 12% van de ouders vindt het 'onaanvaardbaar' als hun zoon of dochter zou gaan samenwonen met een partner van dezelfde sekse³.

Wanneer gekeken wordt naar opvattingen over gelijke rechten, is er een sterke afname te zien van het aantal Nederlanders dat daar negatief tegenover staat, al blijven sommigen gelijke rechten voor homoseksuelen afkeuren. Met de openstelling van het burgerlijk huwelijk voor homoseksuelen en adoptie blijken heel wat meer Nederlanders moeite te hebben: 22% van de bevolking vindt het niet goed dat homoseksuelen tegenwoordig met elkaar kunnen trouwen. 34% is tegen gelijkberechtiging op het vlak van adoptie⁴.

De reactie op homoseksualiteit in de openbare ruimte blijkt uit de houding ten aanzien van het publiekelijk zoenen door twee vrouwen of twee mannen. De tolerantie daarvoor is laag: 42% van de Nederlanders vindt het aanstootgevend als twee mannen zoenen, 31% als het om twee vrouwen gaat. Ter vergelijking: slechts 8% van de Nederlanders vindt het aanstootgevend als het om een vrouw en een man gaat. Ook uit kleinschalig onderzoek naar de mening over zichtbare uitingen van homoseksualiteit – iets wat in de bevolkingsopinieonderzoeken tot nu toe niet is nagegaan – komt het beeld naar

² Keuzenkamp, S., Bos D., Duyvendak J. W. & Hekma, G. (2007). *Gewoon doen: de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

³ idem

⁴ idem

voren dat dit nog moeilijk ligt. Homoseksualiteit als zodanig mag dan niet zozeer meer het probleem zijn, maar volgens een aanzienlijke minderheid is er te veel aandacht voor homoseksualiteit en hebben velen moeite met te nadrukkelijk gedrag van homoseksuelen⁵.

2.2 Kenmerken die van invloed zijn op acceptatie van homoseksualiteit

In de loop der jaren is uit zowel buitenlands als Nederlands onderzoek duidelijk geworden welke kenmerken het meest van invloed zijn op de houding ten aanzien van homoseksualiteit. Een negatieve houding blijkt vaker voor te komen bij:

- mensen die politiek conservatief zijn
- mensen die geen homoseksuele vrienden of kennissen hebben
- mensen die geen kranten lezen
- mensen die denken dat hun vrienden ook negatief staan ten opzichte van homoseksualiteit
- mannen/jongens
- lager opgeleiden
- religieuzen
- sociale groepen waarbinnen traditionele normen de overhand hebben.

Bij deze laatste groep valt te denken aan ouderen en mensen met een traditionele kijk op mannelijkheid, op vrouwelijkheid of op seksualiteit⁶.

Ook etniciteit speelt een rol bij de houding ten aanzien van homoseksualiteit, zo blijkt uit Nederlands onderzoek. Turken, Marokkanen en Antillianen zijn in grotere mate negatief ten opzichte van homoseksualiteit dan autochtonen. Vooral de eerste generatie migranten van deze etnische groeperingen staat afwijzend tegenover homoseksualiteit. Dit valt voor een deel te verklaren als gekeken wordt naar de achtergrondkenmerken van deze groepen, zoals opleiding en religie. De vraag of de toename van het aandeel etnische minderheden in de bevolking gepaard gaat met afnemende acceptatie van homoseksualiteit, is momenteel niet te beantwoorden vanwege het ontbreken van onderzoek specifiek naar dit onderdeel⁷.

2.3 Acceptatie door jongeren

Tijdens de tienerjaren experimenteren jongeren met relaties. De meeste jongeren die homo- of biseksuele gevoelens 'ontdekken', doen dat tussen hun 11e en 23e jaar. Het gaat om een relatief grote groep: 13% van de jongens en mannen voelt zich (ook) aangetrokken tot seksegenoten en 18% van de meisjes en vrouwen⁸. Voor veel van deze zogeheten hltb-jongeren (homo/lesbisch/bi/transgender) is het thema taboe⁹. Ze durven niet met leeftijdsgenoten over homoseksualiteit te praten. De reactie en houding van andere jongeren (klasgenoten, vrienden) tegenover homoseksualiteit zijn voor veel

⁵ idem

⁶ Kuyper, L. en F. Bakker (2006). *De houding ten opzichte van homoseksualiteit. Een beschrijvende literatuurstudie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

⁷ Keuzenkamp, S., Bos D., Duyvendak J. W. & Hekma, G. (2007). *Gewoon doen: de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

⁸ Kuyper, L. (2006). *Seksuele gezondheid van HOLEBI's*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

⁹ Felten, H. (2008). *Als een homo op je valt... De acceptatie van homoseksualiteit onder Utrechtse jongeren*. Utrecht: MOVISIE.

homoseksuele en lesbische jongeren van groot belang¹⁰. Een omgeving waar vooral negatief wordt gereageerd op homoseksualiteit maakt het voor homoseksuele jongeren moeilijk om uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Jongeren met homoseksuele gevoelens krijgen daardoor te maken met eenzaamheid en met depressieve gevoelens¹¹. Ook voelen veel hbt-jongeren zich onveilig, bijvoorbeeld op school¹².

In 1995 en 2005 zijn grootschalige landelijke onderzoeken gedaan naar jongeren en seksualiteit in Nederland. In deze onderzoeken is een klein aantal vragen gesteld over de houding ten aanzien van homoseksualiteit. Deze vragen gingen met name over de acceptatie van homoseksuele vrouwen en mannen. Eén vraag ging over de reactie op homoseksualiteit in de eigen naaste omgeving. Uit de resultaten blijkt dat jongeren in het onderzoek van 2005 (gegevens uit 2004) in algemene zin nogal negatief zijn als het om homoseksualiteit gaat. Wel blijkt dat jongeren minder negatief denken over homoseksualiteit bij vrouwen dan bij mannen. Bijna 40% vindt het bijvoorbeeld vies als twee jongens met elkaar vrijen en bijna 20% vindt het vies als het om twee meisjes gaat. Als jongeren mensen uit hun omgeving kennen die homoseksueel zijn, zijn ze minder negatief¹³.

Verschillende grootstedelijke onderzoeken laten hierover echter een ander beeld zien. Zo komt uit recent onderzoek in Utrecht¹⁴ naar voren dat van de Utrechtse brugklassers 42% zegt de vriendschap te verbreken met een vriend(in) wanneer deze homoseksueel blijkt te zijn¹⁵. In eerder onderzoek onder de Rotterdamse jeugd kwam een vergelijkbaar percentage van 44% bij brugklassers. Bij derdeklassers ging het in dit onderzoek om 36%¹⁶.

Het verschil met het landelijke beeld heeft mogelijk te maken met de andere samenstelling van de leerlingenpopulatie in het randstedelijke Utrecht en Rotterdam, waar veel meer niet-westerse allochtone jongeren wonen. Niet alle jongeren zijn overigens even negatief over homoseksualiteit. Een analyse leert dat meisjes gemiddeld genomen positiever staan ten opzichte van homoseksualiteit dan jongens. Ook blijkt de houding van jongeren onder de 18 jaar negatiever te zijn dan die van jongeren van 18 jaar of ouder. Homo-negativiteit neemt dus af met het ouder worden¹⁷.

¹⁰ Graaf, H. de et al. (2005). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Utrecht/Delft: Rutgers Nisso Groep/Eburon.

¹¹ *Beleidsplan Homojongerenplatform 2007-2011* (2007). Utrecht: Kenniscentrum lesbisch en homo-emancipatiebeleid

¹² *Beleidsvisie homo-, lesbisch en biseksueel en transgenderbeleid* (2007). MOVISIE & COC Nederland.

¹³ Keuzenkamp, S., Bos D., Duyvendak J. W. & Hekma, G. (2007). *Gewoon doen: de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

¹⁴ Voor meer informatie over de Rotterdamse jeugdmonitor: <http://www.jeugdmonitorrotterdam.nl> en over de Utrechtse jeugdmonitor: <http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=122218>.

¹⁵ Gemeente Utrecht (2007). *Monitor Diversiteit en Integratie 2007*. Utrecht: Gemeente Utrecht.

¹⁶ GGD Rotterdam en omstreken (2005). *Homo(in)tolerantie*. Rotterdam: GGD Rotterdam.

¹⁷ Graaf, H. de et al. (2005). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Utrecht/Delft: Rutgers Nisso Groep/Eburon.

2.4 Acceptatie door verschillende etnische groeperingen

In 2004/'05 zijn aan Surinamers, Antillianen, Marokkanen, Turken en een vergelijkingsgroep van autochtonen uit de vijftig grootste gemeenten stellingen over homoseksualiteit voorgelegd¹⁸. Op de algemene stelling 'Homoseksuele mannen en lesbische vrouwen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen' is de afwijzing van autochtonen het kleinst (2%). Surinamers wijken daar met 4% nauwelijks van af. Onder Antillianen, maar vooral onder Marokkanen en Turken, is een relatief groot deel negatief over homoseksualiteit. Van de Antillianen neemt 12%, en één op de vier Turken (23%) een negatieve houding aan ten opzichte van deze algemene stelling. Voor Marokkanen is dit percentage 17%¹⁹.

Als het gaat om de openstelling van het burgerlijk huwelijk voor homoseksuelen zijn allochtonen nog minder tolerant. Meer dan de helft van de Turken staat er afwijzend tegenover dat homoseksuelen met elkaar mogen trouwen. Bij Marokkanen is dit percentage 48% en bij Antillianen 35%. Ook onder Surinamers, die in eerste instantie niet veel afweken van autochtone stedelingen, staat 22% negatief tegenover het burgerlijk huwelijk voor homoseksuelen. Van de autochtone stedelingen ziet 9% het huwelijk tussen homoseksuele paren niet zitten²⁰.

In hetzelfde onderzoek vindt 2% van de autochtone stedelingen het een probleem 'als mijn kind op school les krijgt van een homoseksuele leraar of lerares'. De andere bevroegde groepen vinden dit een veel groter probleem: van de Turken vindt 27% dit bezwaarlijk, van de Marokkanen 21%, van de Antillianen 14% en van de Surinamers 11%²¹.

De verklaring voor deze verschillen wordt gevonden bij nadere analyse van de achtergrondkenmerken van de respondenten. Zoals eerder aangegeven, staan mannen, lager opgeleiden en religieuze Nederlanders negatiever ten opzichte van homoseksualiteit dan vrouwen, hoger opgeleiden en niet-religieuzen. Uit de nadere analyse blijkt ook dat de etnische herkomst hierin een rol speelt, ook als rekening wordt gehouden met verschillen in andere achtergrondkenmerken tussen de groepen. Turken en Marokkanen zijn negatiever ten opzichte van homoseksualiteit dan autochtone stedelingen. Dit geldt zowel voor de eerste als de tweede generatie Turken en Marokkanen, maar de eerste generatie is duidelijk negatiever. Ook Antillianen van de eerste generatie staan negatiever ten opzichte van homoseksualiteit dan de autochtone vergelijkingsgroep; bij de tweede generatie doet zich dat verschil niet meer voor²².

Religie blijkt ook een factor te zijn als het gaat om een verklaring voor de verschillen. Mensen die religie enigszins tot zeer belangrijk vinden, hebben een negatievere attitude ten opzichte van homoseksualiteit dan mensen die niet religieus zijn. Dit geldt voor alle mensen die hebben aangegeven

¹⁸ Keuzenkamp, S., Bos D., Duyvendak J. W. & Hekma, G. (2007). *Gewoon doen: de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

¹⁹ idem

²⁰ idem

²¹ idem

²² idem

waarde aan religie te hechten, ook in de autochtone controlegroep. Een deel van de verschillen tussen etnische groepen wordt verklaard door verschillen in religiositeit in die groepen²³.

Homoseksualiteit in allochtone gemeenschappen: zes dimensies

Volgens Forum, instituut voor multiculturele vraagstukken, kent het taboe rond homoseksualiteit zes dimensies die in elkaars verlengde liggen. Deze dimensies vormen een gesloten cirkel.²⁴

1 Onbegrepen principes

Veel allochtone gemeenschappen begrijpen de Nederlandse principes van tolerantie, acceptatie en respect jegens homoseksuelen niet of slecht.

2 Onbespreekbaar thema

Homoseksualiteit is in deze allochtone gemeenschappen vaak niet bespreekbaar, of alleen in termen van afkeuring en verwerping.

3 Jongeren zijn afhoudend jegens homoseksualiteit

Allochtone jongeren zijn – zoals de meeste jongeren in eerste instantie – afhoudend jegens homoseksualiteit. Die houding wordt binnen de eigen kring versterkt door een overheersend negatieve perceptie van homoseksualiteit.

4 Negatieve percepties worden niet genuanceerd

Doordat homoseksualiteit onbespreekbaar is, kunnen allochtone jongeren zeer moeilijk het negatieve oordeel van de eigen gemeenschap nuanceren. Voor ervaringen 'van buiten' of voor principes als tolerantie en respect jegens homoseksuelen is geen plaats.

5 Homofoob gedrag wordt identiteit

Allochtone jongeren profileren zich met antihomoseksuele uitingen en gedrag, als manifestaties van de waarden en normen van de eigen cultuur.

6 Bestaand beleid heeft weinig effect

Regulier beleid gericht op emancipatie, het bestrijden van vooroordelen en wederzijdse verdraagzaamheid, sluit onvoldoende aan op de belevingswereld van veel allochtone gemeenschappen. Dit komt onder andere doordat allochtonen in dit beleid te weinig erkenning voor de eigen overtuiging en positie zien.

²³ idem

²⁴ *Masterplan Homoseksualiteit* (2005). Utrecht: Forum.

3 Hoe kijken verschillende culturen aan tegen homoseksualiteit?

Het is onmogelijk om eenduidig te beschrijven hoe verschillende religies of etnische groeperingen omgaan met homoseksualiteit. Als het gaat om religie, is dit afhankelijk van de verschillende religieuze boeken die als uitgangspunt gehanteerd worden en van de interpretatie van deze teksten. Binnen één religie kan het heilige boek op verschillende wijzen worden geïnterpreteerd en zo kan het voorkomen dat er binnen één religie verschillende zienswijzen zijn op homoseksualiteit. Ook de dynamiek binnen verschillende etnische groepen en de denkbeelden over bijvoorbeeld mannelijkheid en vrouwelijkheid en de rollen die bij mannen en vrouwen 'horen', hebben invloed op de manier waarop er naar homoseksualiteit gekeken wordt.

In veel culturen wordt homoseksueel gedrag niet met een homoseksuele identiteit in verband gebracht. Dat leidt tot een schijnbare tegenstelling tussen gedogen en verwerpen: het bestaat wel, maar er wordt niet openlijk over gesproken.

Hieronder staat een beschrijving van de opvattingen over homoseksualiteit binnen verschillende niet-westerse culturen. Deze teksten zijn met toestemming van de auteur zonder wijzigingen (inclusief voetnoten) overgenomen uit de publicatie *Meesterstuk Dubbelbinders* van Robbert Graner.²⁵

3.1 Arabische cultuur

In de Arabische cultuur speelt de islam een belangrijke rol. De twee belangrijkste bronnen van de islam zijn de koran (waarin het woord van Allah, zoals Hij dat aan de profeet Mohammed openbaarde, staat beschreven) en de hadith/soenna (waarin Mohammed's interpretatie van Allah's woord staat). In Sura 4:16 van de koran staat dat *"als twee mannen onder jullie het doen, straf hen beiden. En als zij berouw hebben en zich verbeteren, laat hen dan met rust. Allah is vergevend en barmhartig"*. Overigens wordt in diverse vertalingen gesproken over overspelige mannen in plaats van mannen die het met elkaar doen, maar dit wordt dan vaak opgevat als homoseksuele mannen. De hadith is nog veel strenger in het veroordelen van homoseksualiteit: wanneer je twee mensen homoseksuele handelingen ziet doen, moet je ze doden.

Hoewel veel Arabische landen een islamitische wetgeving hebben en homoseksuele contacten dus illegaal zijn, zijn de straffen in de praktijk minder streng dan voorgeschreven wordt in de koran of hadith. De islamitische wetgeving vereist dat er bij homoseksuele handelingen minstens vier getuigen geweest moeten zijn, alvorens tot bestraffing overgegaan kan worden. Wanneer deze getuigen niet aan deze eisen voldoen, lopen ze het risico zelf gestraft te worden. Omdat de straf op valse getuigenis erg streng is, zal men niet snel naar de rechter stappen. Daarom doet men liever alsof het er niet is. Bovendien is het vertellen van een vreselijke zonde vaak al een zonde op zich, waardoor de zonde liever niet gezien wordt.

Moslims uit Arabische landen die homoseksualiteit afwijzen beroepen zich vaak op het verhaal van Loet (ook wel Lot genoemd) in de koran. Ze hanteren ook de Arabische term 'liwat' voor homoseksualiteit, wat qua vertaling nog het dichtst in de buurt komt van 'sodomie'.

²⁵ Graner, R. (2007). *Meesterstuk Dubbelbinders*. Rotterdam: Rotterdam Verkeert.

Liwat staat in ieder geval voor anale penetratie, al dan niet gepaard met geweld. Naast anale seks tussen twee mannen (of tussen man en vrouw) wordt met liwat ook seksueel contact tussen een volwassene en een kind en tussen mens en dier bedoeld. Kort gezegd, seksuele contacten waar alles behalve sprake is van vrijwilligheid en gelijkwaardigheid.

Door het gebruik van de term liwat associëren veel moslims homoseksualiteit dus met immoreel gedrag en seksueel misbruik. En wordt homoseksualiteit meestal met anale seks geassocieerd.

Net als homomannen hebben lesbiennes in het Arabisch te maken met een term die slechts op een seksuele daad duidt en niet op liefde of seksuele voorkeur, namelijk 'sihad', wat 'wrijven' betekent. Inmiddels zijn er in het moderne Arabisch ook nieuwe woorden uitgevonden ('lesbiya' en 'junusiya') die de seksuele lading wegnemen, maar die worden voornamelijk gebruikt door intellectuelen en medici.²⁶ In het Turks bestaan de termen 'lysbian' en 'eşcinsellik'.

In de Arabische cultuur is de familie-eer erg belangrijk. Er wordt grote waarde gehecht aan familiebanden. Dit heeft zijn invloed op de beoordeling van homoseksualiteit: wanneer een zoon of dochter uitkomt voor zijn/haar homoseksualiteit, is dit een schande voor de hele familie.

Onder Arabische jongens heerst er vaak een machocultuur. De meeste jongens worden in hun jeugd alleen door vrouwen opgevoed. Vlak voor de puberteit moeten de jongens abrupt 'overstappen' naar de mannenwereld, waar vaders en andere volwassen mannen op hen letten. De 'mannelijke identiteit' die zo tot stand komt is meestal wankel en veel jongens verbergen daarom hun onzekerheid over de eigen mannelijkheid door zich (extreem) macho te gedragen.²⁷

Aan de andere kant spelen vriendschappen tussen mannen een belangrijke rol. De strikte traditionele scheiding van mannen en vrouwen (en de ongelijke positie) zorgen voor sterke gerichtheid op vriendschappen met seksegenoten. Mannen verkeren dus veelal in elkaars gezelschap en raken elkaar aan op manieren die westerse culturen eerder gezien worden als homoseksuele intimiteit (zoals hand in hand lopen, armen om elkaar heen, kussen).

Vanwege de strikte scheiding tussen mannen en vrouwen, het ontbreken van seksuele voorlichting en omdat Arabische vrouwen als maagd het huwelijk in dienen te gaan, vinden er onder Arabische jongemannen relatief veel seksuele contacten (in het geheim) plaats. Zolang je niet betrapt wordt, is er niets aan de hand.

Dit sluit aan op het feit dat er in de Arabische cultuur een grote nadruk ligt op het behouden van de sociale orde. Verder heerst in de Arabische cultuur ook veel de opvatting dat je alleen homoseksueel bent als je je laat penetreren door een andere jongen, ofwel de passieve rol aanneemt.

In de Arabische cultuur wordt seksualiteit, meer dan in westerse culturen, gerelateerd aan de verschillen in status. Zo heeft penetratie altijd iets te maken met ongelijkheid. De actieve rol in homoseks (het anaal penetreren van een andere jongen) veroorzaakt dus geen statusverlies. Bovendien getuigt het dan van mannelijkheid (machisme).

In de Turkse cultuur worden mannen die homoseks hebben, maar zichzelf niet als homo zien, ook wel 'laco's' genoemd; ze zijn meestal getrouwd en gedragen zich erg macho. Hun seksuele partners worden 'lubunyas' genoemd en gedragen zich wat vrouwelijk. Hoewel ze geen vrouwenkleding dragen, dragen ze wel strakke kleding en gebruiken ze make-up.

²⁶ Bron: O. Nahas - *Homo en moslim, (hoe) gaat dat samen? 1001 vragen over islam en homoseksualiteit.*

²⁷ Bron: J. Schippers - *Liever mannen: theorie en praktijk van de homospecifieke hulpverlening.*

Daarnaast bestaan er termen die met leeftijd te maken hebben en onderdeel zijn van de 'taal' van de homogemeenschap: zo is een 'manti' een homoseksuele tiener, terwijl 'balamoz' voor oudere homomannen staat.

De strijd voor homoseksualiteit komt in een Arabisch land zoals Turkije langzaam maar voorzichtig van de grond. Er zijn kleine organisaties die afhankelijk zijn van hulp van anderen. Lesbische vrouwen in Turkije zitten in een nog moeilijker situatie, omdat de homo-organisaties en -activiteiten voornamelijk door mannen wordt gedomineerd.

Kort samengevat is homoseksualiteit in de Arabische cultuur dus iets waar je niet over praat of openlijk voor uitkomt. Het behouden van de familie-eer en de sociale orde zijn erg belangrijk. Homoseks wordt in die zin gedoogd, zolang je er maar niet openlijk voor uitkomt of het toont.

Homoseksualiteit wordt als iets puur seksueels gezien en niet als iets emotioneels. Het wordt dus (alleen) geassocieerd met anale seks, maar ook vaak met pedofilie, travestie, enz.

3.2 Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse cultuur

Ook in culturen zoals de Surinaamse en Antilliaanse speelt de machocultuur en rust er nog altijd een groot taboe op homoseksualiteit. Net als in de Arabische cultuur heerst in deze culturen de opvatting dat je alleen homoseksueel bent als je als man de passieve (vrouwelijke) rol in homoseks op je neemt. Neem je de passieve rol op je, dan wordt je niet meer als man beschouwd.

In de Surinaamse en Antilliaanse cultuur wordt vaak een verband gelegd tussen homoseksualiteit en vrouwelijkheid. Wanneer een jongen voor zijn homoseksualiteit uitkomt, heeft dit in het algemeen als gevolg dat zijn mannelijke identiteit wordt opgeheven. Vrouwelijkheid wordt ook vaak als minderwaardig beschouwd. Vrouwelijke mannen hebben nog wel enige kans om getolereerd te worden, maar zijn dus ook minderwaardig. Ook in deze culturen heerst een scheiding tussen mannen en vrouwen, maar niet zo sterk als in de Arabische cultuur.

Het Hindoeestaanse deel van de Surinamers hecht vaak een grote waarde aan het huwelijk, waardoor bij homoseksuelen de druk om te trouwen erg hoog is.

Hoewel de Nederlandse Antillen en Aruba tot het Koninkrijk der Nederland behoren, hanteren ze eigen wetten, waardoor Nederlandse wetten zoals het homohuwelijk daar niet geldig zijn. Zo speelde er sinds begin 2005 in Aruba de problematiek rondom twee in Nederland getrouwde vrouwen die zich als echtpaar wilden vestigen op Aruba. Niet alleen werd in Aruba hun huwelijk niet erkend, maar ook werden ze door omwonenden uitgemaakt voor duivels en pedofielen en was men bang dat ze homoseksualiteit zouden verspreiden over het eiland.

Het politieke klimaat en publieke debat op Aruba kreeg hierdoor een nare wending, waardoor het echtpaar vanwege de toenemende onveiligheid voor henzelf en hun gezin, hun baan bij de overheid (tijdelijk) heeft moeten opgeven en vervolgens naar Nederland vluchtte. Dit voorbeeld laat zien dat openlijk homoseksueel zijn in deze culturen nog altijd erg moeilijk is.

Kort samengevat is er in de Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse cultuur sprake van een sterke machocultuur. Homoseksualiteit wordt meestal in verband gebracht met vrouwelijkheid en gezien als minderwaardig. Met name vanwege de negatieve opvattingen over homoseksualiteit blijft homoseksualiteit in de taboesfeer hangen.

3.3. Aziatische culturen

In China was tot 1997 homoseksualiteit (als sodomie) wettelijk verboden. Tot 2001 werd homoseksualiteit zelfs nog beschouwd als een psychische afwijking. Ondanks dat de openheid rond homoseksualiteit in China langzaam toeneemt, loopt men op het Chinese platteland nog altijd erg achter. De druk om een gezin te stichten (met name het zorgen voor nakomelingen) is erg groot, waardoor vele homoseksuele mannen dan ook met een vrouw trouwen. Hierbij spelen de traditie, de reputatie van een gezin en het feit dat homoseksualiteit als immoreel wordt beschouwd een voornaamste rol.

In China wordt sinds 1979 de 'een-kind-politiek' gehanteerd om het geboortecijfer sneller te laten dalen. Hierdoor is door de jaren heen een groot tekort aan vrouwen ontstaan, waardoor sommige Chinezen menen dat het toenemende aantal openlijke homoseksuelen hieraan te wijten is. Maar het belangrijkste argument tegen homoseksualiteit is dat homoseksuelen en lesbiennes niet voor nageslacht kunnen zorgen. Het homoleven in China blijft zich dan ook nog steeds veel ondergronds afspelen.

Indonesië heeft een zeer groot aantal culturen die allemaal hun eigen taal, religie, tradities en geschiedenis hebben, waardoor de opvattingen over homoseksualiteit per regio verschillen. Zo wordt in het uiterste oosten homoseksuele contacten gezien als een manier om mannelijke eigenschappen over te dragen. In de Javaanse cultuur wordt homoseksualiteit vooral geassocieerd met vrouwelijkheid en zachtheid.

Net als in de Arabische cultuur zijn homoseksuele contacten in Indonesië niet ernstig, zolang men er maar niet openlijk voor uitkomt. Ook spelen islamitische normen en waarden een belangrijke rol in de opvattingen over homoseksualiteit. In de grote steden van Indonesië bestaan reeds openlijke, maar bescheiden homogemeenschappen.

De combinatie van homoseksualiteit en travestie komt in de Indonesische culturen veel voor. Travestieten en transseksuelen worden 'banci'²⁸ genoemd en worden meestal getolereerd en soms zelfs gerespecteerd. Mensen die seksuele contacten hebben met banci's worden niet als homoseksueel beschouwd. Er wordt dan vaak van uitgegaan dat iemand in een dergelijke situatie verleid is door een banci of dat hij met een banci seks had omdat er geen vrouw beschikbaar was.

Op de Filippijnen bestaat sinds de Spaanse kolonisaties het begrip 'bayoguin'. Dit waren mannen die zich kleedden als vrouwen en zich ook zo gedroegen. Ze hadden status en autoriteit en hadden een religieuze functie. Tevens onderhielden ze seksuele relaties met mannen van de gemeenschap, die hen behandelden als minnaressen. Ze werden gerespecteerd, omdat ze gezien werden als een soort vrouwen of als iets tussen man en vrouw in.²⁹

Onder de invloed van de Spaanse cultuur, veranderde de status van de bayoguin. Ze werden nu beschouwd als 'verdwaalde' mannen. Tegenwoordig wordt dan ook de naam 'bakla' gebruikt, dat 'verward' en 'laf' betekent. Bakla's lopen tegenwoordig overdag gewoon in vol ornaat rond en ze dragen hun anders-zijn openlijk uit. Maar dat betekent niet dat homoseksualiteit op de Filippijnen een geaccepteerd verschijnsel is.

²⁸ Een andere term die ook wel gebruikt is 'waria'. Dit staat voor een seksecategorie die niet mannelijk of vrouwelijk is en slaat op mensen die biologisch man of vrouw zijn, maar sociaal gezien tot een 'derde sekse' behoren.

²⁹ Bron: P. Rooijackers - *Uit de kast op de Filippijnen - Andere tijden voor Filippijnse homoseksuelen*.

Een bakla beschouwt zichzelf als een man met een vrouwelijk hart, maar is daarmee niet automatisch transseksueel (niet iedere bakla heeft behoefte aan een geslachtsveranderende operatie). Hij voelt zich aangetrokken tot mannen, maar wel alleen heteroseksuele mannen (een 'tunay na lalake': een 'echte man'). Inmiddels wordt de term bakla ook gebruikt voor homoseksuele mannen.

Hoewel holebi's erg ongewoon gevonden worden in de Filippijnse cultuur, staat men op zich redelijk tolerant tegenover homoseksuelen, mits ze maar iets kunnen betekenen voor de gemeenschap.

Als je, bijvoorbeeld door je beroep, kunt aantonen dat je iets toe te voegen hebt aan de maatschappij, wordt je sneller geaccepteerd. Daarentegen blijft homoseksualiteit vaak een taboe; ook al weten ouders bijvoorbeeld dat hun kind homoseksueel is, dan zullen ze er zelf niet openlijk over beginnen.

Kort samengevat wordt er in Aziatische culturen een groot belang gehecht aan trouwen en kinderen krijgen. Veel homoseksuelen treden daarom in een heteroseksueel huwelijk. Homoseksualiteit wordt vaak met vrouwelijkheid geassocieerd en in verschillende culturen vind je veel vrouwelijke mannen terug die zich gezien worden als een soort derde sekse. Deze groep wordt in zekere zin getolereerd, terwijl homoseksuelen vaak onbegrepen worden.

3.4. Afrikaanse culturen

In Afrikaanse landen is homoseksualiteit een zeer moeilijk thema. In veel landen zijn homoseksuele contacten verboden en in landen zoals Soedan en Mauretanië staat er zelfs de doodstraf op. Vorig jaar werd er nog in Zimbabwe een nieuwe wet aangenomen die homoseksuele relaties tussen mannen verbiedt. Als twee mannen betrapt worden op anale seks of ander 'ongepast fysisch contact', staat er een gevangenisstraf van een jaar op en/of een geldboete. Openlijke holebi's in Afrika hebben vaak te maken met geweld, bedreigingen en discriminatie. Ook komt geweld en onbegrip jegens homoseksuelen voor vanuit de politie. Een voorbeeld hiervan is een homoactiviste wiens huis door de politie werd binnengevallen en waarbij haar vriendin werd gearresteerd. De vriendin werd vervolgens mishandeld en uitgekleeft om te bevestigen dat ze een vrouw was.³⁰

Traditioneel wordt seksualiteit in de Afrikaanse cultuur nauwelijks benoemd, maar worden er gedragscodes gebruikt die niet ter discussie worden gesteld. Ook homoseksualiteit mag geen naam hebben.

Veel Afrikanen beschouwen homoseksualiteit als iets dat uit het westen komt. De stigma's en vooroordelen over homoseksuelen zijn erg groot. In veel landen bestaan er dan ook geen homo-organisaties.

De angst voor vreemde invloeden wordt gevoed door de technologische revolutie die het ook voor Afrikanen mogelijk maakt om via internet, e-mail of video kennis te maken met een wereld waar de dingen bij de naam worden genoemd. Gay Games, Roze Zaterdagen en homobladen zijn typisch westerse fenomenen die al gauw worden ervaren als een inbreuk op traditionele Afrikaanse normen en waarden.

Alleen Zuid-Afrika vormt enigszins een uitzondering. Dit land is het eerste Afrikaanse land waar het homohuwelijk sinds november 2006 is ingevoerd. Het land heeft een landelijke homo-organisatie, de GASA (Gay Association of South Africa), maar die bestaat voornamelijk uit witte homo's. Door het dubbel 'anders zijn' (vanwege huidskleur en seksualiteit) hebben zwarte homo's het daardoor moeilijker. Zwarte lesbiennes werden tot voor kort zelfs genegeerd en ontkend.

Overigens komt er in een groot aantal van de primitief levende stammen van Afrika wel openlijk homoseksueel gedrag voor.

Kort samengevat is de positie van holebi's in Afrika zeer slecht. Homoseksualiteit is in veel Afrikaanse landen verboden en wordt door velen beschouwd als iets westers. Tevens zijn holebi's vaak het slachtoffer van geweld en discriminatie.

³⁰ Bron: J. Mulama - *Afrikaanse homo's vechten 'archaische' wetten aan.*

4 Hoe kijken de drie grote religies aan tegen homoseksualiteit?

Net als bij de hierboven beschreven culturen, is het lastig om heel specifiek te beschrijven hoe religies omgaan met homoseksualiteit. Om toch een globale indruk te geven, geven we hieronder beschrijvingen van de drie grote monolithische religies en hun standpunten over homoseksualiteit. Deze informatie komt van de website www.allesovergay.nl en is met toestemming overgenomen.

4.1 Christendom

Op zich is niet precies te zeggen wat het christendom zegt over homoseksualiteit. Er zijn miljarden christelijke mensen op de wereld die het geloof verschillend beleven en interpreteren. Wel hebben alle christenen de Bijbel als uitgangspunt.

Het ouderwetse woord voor mannelijke homoseks, sodomie, wijst terug naar het Bijbelverhaal over Lot. God stuurde Lot naar Sodom en Gomorra om de inwoners te waarschuwen voor Gods straf. Zij leidden namelijk een gewelddadig en losbandig leven waarin seks en seksueel misbruik, ook tussen mannen, een grote rol speelden. Het woord 'sodomie' verwijst naar datgene wat de bewoners van Sodom deden, dus naar allerlei vormen van seksueel misbruik: tussen mannen en vrouwen, tussen mannen en zelfs met kinderen. Door de eeuwen heen is het woord van betekenis veranderd en gebruikt voor homoseks in het algemeen, dus niet alleen voor de manier waarop het er in Sodom aan toe ging.

Sommige christenen concluderen uit het verhaal van Lot dat homoseksualiteit te maken heeft met losbandigheid en keuren het daarom af. Anderen zien het minder letterlijk. Zij vinden dat de stad Sodom niet door de homoseksuele handelingen van haar bewoners ten onder ging. De stad had haar ondergang te wijten aan het misbruiken van gasten die de stad bezochten.

Er is in de Bijbel weinig terug te vinden over liefdevolle en gelijkwaardige seksuele relaties tussen mannen en tussen vrouwen. Dat betekent volgens sommige mensen dat God deze verboden heeft. Maar anderen zien dat juist als een teken dat er ruimte is voor acceptatie van homoseksuelen. Zij lezen in de Bijbel dat God alle vormen van liefde voor een ander goedkeurt, dus ook liefde voor mensen van het eigen geslacht.

De Bijbel staat niet op zichzelf maar is door verschillende kerkgenootschappen vertaald en geïnterpreteerd. Afhankelijk van de kerk en de interpretatie die deze kerk aanhangt, wordt er meer of minder afkeurend over homoseksualiteit gedacht. Er zijn christelijke kerkgenootschappen waar homoseksuele mannen en vrouwen worden verstoten. Men vindt homoseksualiteit een zonde en brengt dat ook zo naar buiten, soms zelfs in de media. In andere kerken accepteert men homo's en lesbo's zolang zij geen seks hebben: zij vinden dat je zulke gevoelens wel kunt hebben, zolang je er niks mee doet.

En er bestaan ook kerken die dat weer onzin vinden. Zij maken geen verschil tussen gevoel en gedrag en vinden dat trouwe en liefdevolle relaties tussen twee mannen of twee vrouwen niet tegen het geloof in gaan. Sommige kerken vieren zelfs de relaties van mensen van hetzelfde geslacht met verbintenisrituelen. Afhankelijk van de religieuze stroming binnen het christendom zul je als homo of lesbo meer of minder weerstand tegenkomen.

Meer informatie: www.chjc.nl, www.digitaledominee.nl, www.contrario.nl en www.homoinfo.nl.
Zie ook het boek *Wij gaan ons echt verbinden* (te bestellen via www.schorer.nl).

4.2 [Islam](#)

Net als bij het christendom is het onmogelijk om te zeggen wat de islam over een bepaald onderwerp zegt, omdat er wereldwijd miljarden moslims zijn. Wel is het mogelijk om te zeggen wat er in de Koran staat. Moslims geloven dat de Koran, het heilige boek van de islam, een directe neerslag is van de woorden van God, of Allah, zoals die geopenbaard werden aan de profeet Mohammed.

Homoseks tussen mannen wordt in de Koran (net als in de Bijbel) alleen beschreven in termen van losbandigheid, dwang en verkrachting. Het verhaal van de profeet Loet is het bekendste voorbeeld daarvan, en het lijkt erg op het verhaal van Lot in de Bijbel. Zie ook vraag 25. Er wordt in de Koran meerdere malen gewaarschuwd voor sodomie of 'liwaat'.

Ook binnen de islam zijn er verschillende stromingen die het geloof verschillend uitleggen en beoefenen. Er zijn grote stromingen als de Shiieten en de Soennieten, maar ook per land, per streek en per imam kan het geloof verschillen. Net als bij het christendom en het jodendom kun je dus niet spreken van 'de islam'. Bij de interpretatie van de Koran maken sommige mensen onderscheid tussen liwaat en liefdevolle homo gevoelens. Liwaat staat voor verkrachting van een man door een andere man, seks met dieren en seks met minderjarigen. Het gaat daarbij met name om anale seks. Dit soort gedrag zou net als bij heteroseks slecht zijn omdat het gaat om misbruik, overmaat of schending van de publieke eerbaarheid. Over gelijkwaardige, vrijwillige en liefdevolle homorelaties schrijft de Koran niet.

De islam staat over het algemeen veel positiever tegenover seksualiteit dan het christendom. Seks is iets om van te genieten. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de belofte voor de hemel. Gelovigen die zich op aarde aan de voorschriften van de islam hebben gehouden, worden in het paradijs beloond en kunnen daar uitgebreid eten en vrijen met mooie jonge mannen en vrouwen. Volgens sommige interpretaties kunnen vrouwen in het paradijs ook van vrouwen genieten, en mannen ook van mannen.

Tegenover deze interpretaties staat de dagelijkse praktijk waarin veel moslims homoseksualiteit streng afkeuren. Voor veel islamitische homo's en lesbo's is het daarom lastig om een vorm te vinden voor hun gevoelens. Sommigen vinden, net als sommige christelijke en joodse homo's en lesbo's, dat het geloof iets is tussen hen en God. Meer informatie over islam en homoseksualiteit op www.yoesuf.nl. Ook zijn hierover twee boeken verschenen: Islam en homoseksualiteit (te bestellen via www.yoesuf.nl) en Mijn geloof en mijn geluk (te bestellen via www.schorer.nl).

Er is ook een zelforganisatie voor allochtone homo-, bi- en transseksuele mannen en vrouwen, de Stichting Habibi Ana. Met allerlei activiteiten, waaronder Arabisch homocafé. Kijk op www.habibiana.nl.

Voor jongeren in Amsterdam met een moslimachtergrond en homo-, biseksuele of transgender gevoelens is er de website www.veilige-haven.nl.

4.3 Jodendom

Het heilige boek van het joodse geloof is de Torah, het deel van de Bijbel dat christenen het oude testament noemen. Het is het verhaal van het volk van Israël, het uitverkoren volk van God, zoals de joden geloven. In de Torah staat de doodstraf op homoseksualiteit van mannen. Letterlijk staat er: 'En als een man seksuele relaties met een man onderhoudt, hebben zij beiden een gruwel begaan, en zij zijn schuldig en zullen ter dood gebracht worden.' (Leviticus 20,13).

Verschillende gezaghebbende joodse commentatoren hebben door de eeuwen heen de tekst van Leviticus 20,13 specifiek op anale seks (kontneuken) toegepast. Alleen daar zou volgens hen de doodstraf op staan. In de Torah staat niets expliciet over seks tussen vrouwen. Aanvullingen op de Torah staan in het boek de Talmoed, een verzamelwerk met toelichtingen over het maatschappelijke en godsdienstige leven van joden.

De Talmoed refereert wel specifiek aan vrouwen die met vrouwen vrijen. Zij worden 'mesolelot' genoemd en worden uitgesloten van een huwelijk met een priester. (Babylonische Talmoed, Yebamot 71:a). Dit fragment is later expliciet toegelicht door een schriftgeleerde. Het zou namelijk alleen gelden voor vrouwen die 'samen liggen op de manier van gemeenschap tussen man en vrouw en hun vrouwelijke delen tegen elkaar wrijven met de wens om gemeenschap te hebben'. Sommige joodse homo's en lesbo's zien in deze nuanceringsruimte om hun seksuele voorkeur te combineren met hun geloof. Zij zien af van bepaalde seksuele handelingen en doen daardoor niets tegen het geloof. Ook binnen het joodse geloof is er verschil tussen strengere orthodoxe en minder strenge geloofsgemeenten. Meer informatie over homoseksualiteit en jodendom: www.glbtejews.org.